

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Husu, Hanna-Mari

Title: Pohjoismaisen hallintatavan vaaralliset heikkoudet

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © 2020 Westermarck-seura

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Husu, H.-M. (2020, 30.6.2020). Pohjoismaisen hallintatavan vaaralliset heikkoudet. Ilmiö.
<https://ilmiomedia.fi/artikkelit/luettua-pohjoismaisen-hallintatavan-vaaralliset-heikkoudet/>

Luettua: Pohjoismaisen hallintatavan vaaralliset heikkoudet

Hanna-Mari Husu – 30.6.2020

Darius Ornston kritisoi pohjoismaista poliittis-taloudellista hallintotapaa ja esittää sen sisältävän jopa ”vaarallisia” piirteitä. Ornstonin teos Good Governance Gone Bad: How Nordic Adaptability Leads to Excess (2018) antaa ajattelemisen aiheita esimerkiksi poliittisille ja taloudellisille päättäjille.

Pohjoismaat tunnetaan maailmalla hyvästä hallinnostaan, läpinäkyvyydestä, vähäisestä korruptiosta, taloudellisesta menestyksestä sekä hyvinvointivaltion tarjoamista kattavista sosiaalietuuksista ja tasa-arvosta. Toronton yliopistossa työskentelevä kansainvälisten suhteiden ja yhteiskuntapolitiikan apulaisprofessori **Darius Ornston** kiinnittää huomiota pohjoismaisen hallintatavan nurjaan puoleen tavalla, joka ei ehkä entuudestaan ole suomalaisille kovin tuttu.

Verkostot ja päätöksenteko

Korporatismi eli taloudellisen elämän läheinen suhde poliittiseen päätöksentekoon, hyvä veli -verkostot tai kiteytykset, kuten ”Finland is not a country, it is a club” ovat toki tunnettuja kritiikin aiheita myös Suomessa. Ornston kiinnittää kuitenkin enemmän huomiota näiden verkostojen yhteiskunnalle haitallisiin taloudellisiin seurauksiin.

Ornstonin mukaan Pohjoismaissa hallintojärjestelmä mahdollistaa nopeat institutionaaliset muutokset esimerkiksi tehokkaan innovaatiopolitiikan kautta. Tämä johtuu muun muassa siitä, että pienessä maassa keskeiset eliittitoimijat tuntevat toisensa, toimivat läheisessä yhteistyössä ja hakevat konsensusta. Pohjoismaat ovat myös yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti homogeenisiä korkean sosiaalisen luottamuksen maita, ja ne ovat vähemmän riitaisia kuin esimerkiksi Etelä-Euroopan pienet maat, kuten Kreikka tai Portugali. Tämä helpottaa päätöksentekoa.

Kyky ajaa nopeita institutionaalisia muutoksia juontaa Ornstonin mukaan kolmeen pohjoismaiselle hallintatavalle tyypilliseen piirteeseen. 1) Suostuttelun politiikka (the politics of persuasion), jossa tiiviit verkostot pyrkivät saamaan tuen ajamilleen intresseilleen muilta keskeisiltä toimijoilta. 2) Kompensaation politiikassa (the politics of compensation) päätöksistä seuraavat mahdolliset menetykset korvataan niille toimijoille, joiden tuki on tässä yhteydessä tärkeää. 3) Koordinoimisen politiikka (the politics of coordination) viittaa muutosprosessien käytännön toteutukseen.

Suomalainen innovaatiopolitiikka ja Nokian nousu ja tuho

Ornston käsittelee suomalaista innovaatiopolitiikkaa, joka on hänen mukaansa ollut 1980-luvulta lähtien systemaattista. Ornston käyttää Nokiana – sen nousua ja tuhoa – esimerkkinä suomalaisen yhteiskunnan nopeasta kyvystä muutokseen kuin myös siitä, että verkostoissa tehdyt päätökset ovat alttiita karkeille virhearvioille, joilla on vakavia seurauksia yhteiskunnalle ja taloudelle.

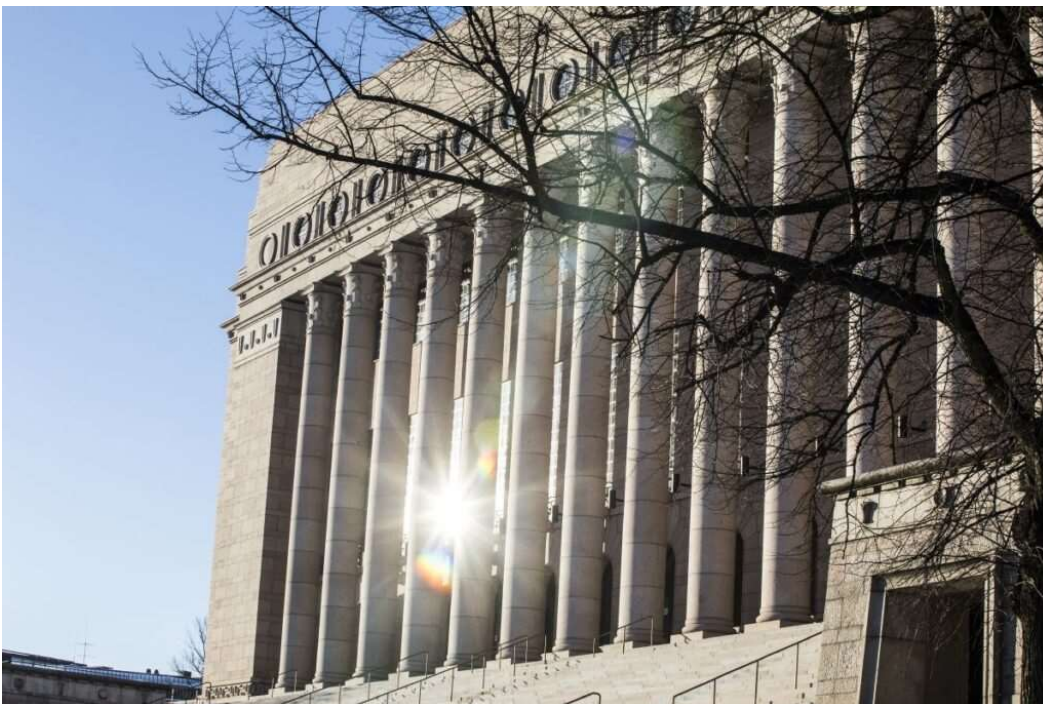
Suomen kykyä uudistua teknologian suurvallaksi muutamassa vuosikymmenessä Ornston pitää esimerkkinä hallintojärjestelmästä, joka pystyy nopeisiin ratkaisuihin ja resurssien tehokkaaseen ohjaukseen innovaatiopolitiikan avulla. Nokian tuho taas on varoittava esimerkki huonosta hallinnosta ja virheistä, jotka tulivat Suomelle kalliiksi.

Nokian tapauksessa liian suuri osa maan julkisista ja yksityisistä resursseista laitettiin yhden kortin varaan.

Ornston esittää, että Pohjoismaat ovat alttiita liialle muutokselle ja että nämä muutokset voidaan viedä vaarallisen pitkälle. Nokian tapauksessa liian suuri osa maan julkisista ja yksityisistä resursseista laitettiin yhden kortin varaan. Nokian kukoistuksen aikana Suomen talous oli yksipuolisen riippuvainen Nokiasta, ja Nokialla oli myös paljon poliittista vaikutusvaltaa.

Nokian tuhon seuraukset olivat Suomen taloudelle karmivat. Ornstonin mukaan tällainen tapahtumaketju ei olisi mahdollinen sellaisissa pienissä maissa kuten Sveitsissä tai Itävallassa, joissa talouden rakenne on monipuolisempi ja joissa pyritään hallittuun institutionaaliseen muutokseen.

Ornstonin mukaan on siis mahdollista, että innovaatiopoliitikassa resurssit ja tuet kohdistetaan väärin. Yhtenä esimerkkinä on, että Suomi ei nähnyt ohjelmistotuotantoa (software production) merkittävänä innovaatiopoliittisena kohteena 2000-luvun alkupuolella, vaikka teknologia muuten oli ensisijaisen tärkeässä roolissa.

Kritiikin ja vaihtoehtojen puute suomalaisen hallintajärjestelmän ongelmana

Pohjoismaisessa mallissa verkostoissa tehdyt päätökset ja innovaatiovisiot voivat olla katastrofaalisen huonoja, eikä niille ole kyseenalaistavaa vastavoimaa. Vastavoiman puuttumisella Ornston viittaa osin “itsesensuurin” kulttuuriin sekä suomalaisen lehdistön rooliin eliitin visioiden legitimoijana, minkä näkökulman ovat esittäneet myös lukuisat suomalaiset mediadiskurssitutkimukset. Ornstonin mielestä vaihtoehtoisten näkemysten esittämistä Suomessa jarruttaa pelko marginaaliin ja ulkopuolelle joutumisesta.

Ornstonin teos vahvistaa käsitystä suomalaisesta hallintotavasta eliittijohtoisina, ylhäältä alaspäin suunnattuina toimenpiteinä. Suomalaista korporatismia on totuttu pitämään inkluusivisena, mikä tarkoittaa että valtio toimii läheisessä yhteistyössä esimerkiksi kansalaisjärjestöjen kanssa ja ottaa ne mukaan päätöksentekoon. Ongelma ei ole siinä, etteikö kansalaisjärjestöjä kutsuttaisi näennäisesti mukaan virallisiin suunnitteluprosesseihin, vaan siinä etteivät järjestöjen, kansalaisten tai eliittipiirien ulkopuolella olevien muiden toimijoiden (kuten vaikkapa pienyritysten, paikallishallinnon ja osuuskuntien) näkemykset useinkaan näy lopputuloksessa.

Joukkoa, jonka näkemyksillä on väliä ja vaikutusvaltaa, pitäisi laajentaa eliittipiirien ulkopuolelle.

Kyky etsiä konsensusta ja tehdä kompromisseja hallinnossa on sinänsä positiivinen asia. Joukkoa, jonka näkemyksillä on väliä ja vaikutusvaltaa, pitäisi kuitenkin laajentaa eliittipiirien ulkopuolelle. Tällöin tulevilla suurilla institutionaalisilla muutoksilla olisi laajempi yhteiskunnallinen hyväksyntä. Kenties moniäänisempi asiantuntijuus torjuisi tehokkaammin eliittivetoisen päätöksenteon riskit ja suojelisi vääriltä valinnoilta.

Ornstein teos on yksityiskohtainen kuvaus pohjoismaisen hallintatavan riskitekijöistä ja taipumuksesta yli-investointeihin. Se on mielenkiintoisesti argumentoitu analyysi päätöksenteon rakenteista ja institutionaalisista, innovatiivisista muutoksista sekä siitä, mikä niissä meni pieleen.

Kirja-arvio on alunperin ilmestynyt *American Journal of Sociology* -lehdessä, 2020 vol 25(5). Tämä teksti on muokattu, suomenkielinen versio alkuperäisestä.

Kuvat: bannerikuva Benjamin Child (Unsplash), muut kuvat järjestyksessä Taija Turkia (SuomiAreenan pressikuvat), Pawel Czerwinski (Unsplash), Hanne Salonen (Eduskunnan kuvapalvelu)

Share

Kirjoittaja

HANNA-MARI HUSU

Hanna-Mari Husu on sosiologian yliopistonopettaja Jyväskylän yliopistossa. Hänen kiinnostuksen kohteensa liittyvät vallan ja eriarvoisuuden sekä osallistumisen, yhteiskunnallisten liikkeiden ja kansalaistoiminnan tematiikkaan sekä muun muassa sosiologian teoriaan.